

*Wydział Inspiracji i Poradnictwa
Zespół ds. wychowania
Harcerski Instytut Badawczy*

hm. Aleksandra Nowak (redaktor)

hm. Lucyna Czechowska, hm. Sławomir Postek, hm. Anna Pospieszna, phm. Małgorzata Szwed (recenzenci)

Katalog postaw ZHP

Komunikat z badania

Opracowanie wyników badań ilościowych dokumentów wewnętrznych ZHP i ankiety przeprowadzonej wśród instruktorów ZHP w celu zbadania katalogu pożądanych postaw Związku Harcerstwa Polskiego

Najważniejsze spostrzeżenia

1. W ZHP funkcjonuje wiele zapisów formalnych (wynikających z wiążących dokumentów wewnętrznych) mówiących o postawach pożądanых z punktu widzenia Związku. **W sumie możemy wyodrębnić ok. 60 sformułowań w tym obszarze.**
2. Elementem, który zawsze pokrywa się w **całości z pozostałymi zapisami jest Misja ZHP.** Ponieważ wyznacza ona kierunek działania ZHP powinna wykazywać się spójnością z jego katalogiem postaw.
3. Przeprowadzona analiza dokumentów pokazuje, że postawami, na które **największy nacisk** kładą zapisy formalne ZHP są: **otwartość i tolerancyjność, patriotyzm oraz aktywność we wspólnotach.**
4. Katalog postaw wskazanych przez instruktorów ZHP jako **priorytetowe w nadchodzącym okresie strategicznym jest dla instruktorów ZHP prawie całkowicie jednolity.**
5. Pomimo dużej zgody co do wspólnej wagi większości postaw, instruktorzy dość jednomyślnie umieścili postawy **posłuszny, wolny od nałogów i religijny na końcu listy.**
6. W związku z niewielkim zróżnicowaniem wyników między poszczególnymi grupami badanych (podział wg. wieku, płci i stopnia) można postawić hipotezę, że w ZHP występuje dość jednolite postrzeganie katalogu priorytetowych postaw w nadchodzącym okresie strategicznym. Wyjątkowe pod tym kątem były postawy **dojrzały emocjonalnie** (jej wagę bardziej niż inne grupy wiekowe podkreślali 20-30 latkowie) i **wolny od nałogów** (jej wagę mniej niż inne grupy wiekowe podkreślali 20-30 latkowie).

Wstęp

Wychowanie może być definiowane jako kształtowanie postaw względem siebie i otaczającego świata. W świetle tak przyjętej definicji zadaniem ZHP jest dążenie do sytuacji, w której harcerze będą przejawiać pożądane postawy i dążyć do realizacji określonego zbioru wartości wyróżnionych ze wszystkich funkcjonujących w społeczeństwie. W związku z tym pojawia się pytanie, jak wyglądają postawy promowane w ZHP?

Poniższe badanie miało za cel zidentyfikować postawy funkcjonujące w ZHP, wskazać dokumenty mówiące o nich, określić wzajemne relacje między tymi dokumentami, na ich podstawie określić, jak przedstawiane są poszczególne postawy, a finalnie zbadać opinię instruktorów na temat postaw w ZHP.

Przeprowadzone badanie składało się więc z dwóch głównych faz: analizy jakościowo-ilościowej treści dokumentów oraz sondażu opinii.

Teoretyczną postawą pierwszej fazy badania jest **koncept wyrazistości kwestii (*issue salience*)**, odnoszący się do wagi i znaczenia, jakie autor dokumentu o charakterze manifestu przypisuje danej kwestii na tle innych zagadnień. Swoje założenia wywodzi z ustaleń psychologii poznawczej, w myśl której wszyscy ludzie w procesie podejmowania decyzji posługują się „poznawczymi skrótami” pozwalającymi im na

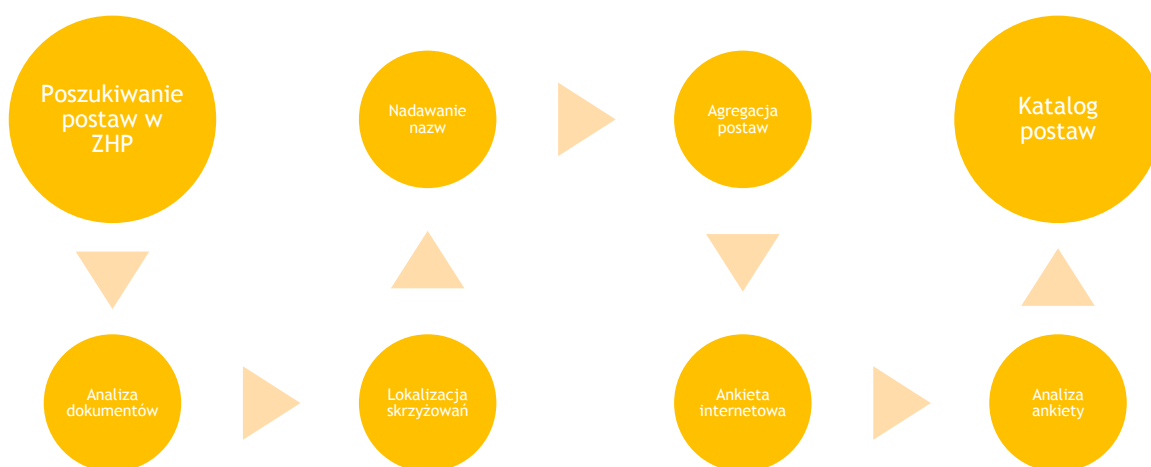
zaoszczędzenie czasu i energii poprzez wyselekcjonowanie informacji, jakie przetworzą przed podjęciem działania. Decydenci zawsze są skazani na kompromis - zarówno dokonując wyborów, jak i je komunikując, skupiają swoją uwagę na pewnych wątkach kosztem innych. W rezultacie, mierząc natężenie uwagi można dowiedzieć się co było dla nich najistotniejsze.

Bazując na analizie treści dokumentów natężenie uwagi można badać na dwa podstawowe sposoby: sprawdzając częstotliwość lub objętość wzmianek na dany temat. W niniejszym badaniu skorzystano z pierwszej z możliwości. Proces badawczy rozpoczął się od wyszczególnienia zapisów formalnych, w których mogą znajdować się zapisy mówiące o pożądanym postawach w ZHP. Wyszczególniono: **Misję ZHP, Prawo Harcerskie, Przyrzeczenie Harcerskie, Prawo Zucha, Obietnicę Zucha, Podstawy Wychowawcze, cele zawarte w Statucie ZHP**. Zbiór ten zawierał w sumie **60 stwierdzeń, które w jakikolwiek sposób mówiły o postawach**.

W drugim etapie porównano te zapisy ze sobą, starając się znaleźć punkty wspólne - „skrzyżowania”. Analiza ta miała na celu wykazanie, na ile zidentyfikowane dokumenty są różne, ile treści się powtarza, czy dokumenty mówiące o postawach uzupełniają się czy powtarzają, na ile są one spójne ze sobą. **W tej analizie znaleziono ok. 80 „skrzyżowań”, którym następnie przyporządkowano robocze nazwy postaw, np. „patriotyzm”, „honor” itp.**

Tak powstała lista Zespół ds. wychowania w ZHP **zagregował, tworząc w sumie zbiór 14 postaw**. Zostały one wykorzystane do stworzenia ankiety, którą skierowano do instruktorów. Przy każdej z wyodrębnionych postaw instruktorzy musieli określić, **na ile priorytetowo powinniśmy się nimi zająć w nowym okresie strategicznym w skali od 1 (niski priorytet) do 5 (wysoki priorytet)**. Instruktor uzupełniający ankietę mógł każdej z postaw przypisać dowolną wartość, nie musiał ich układać w konkretnej hierarchii - mógł np. każdej ze wskazanych wartości przyznać 5 punktów. Wyniki ankiety posłużyły do przypisania wyodrębnionym postawom punktów odzwierciedlających oceny ich wagi dla współczesnego ZHP.

Opisaną powyżej metodologię przedstawia następujący graf:

Wyniki otrzymane w badaniu

Wartości w zapisach formalnych ZHP

Zapisami, w których znajdujemy odniesienia do wartości są: Misja ZHP, Prawo Harcerskie¹, Przyrzeczenie Harcerskie, Prawo Zucha, Obietnicę Zucha, Podstawy Wychowawcze, cele zawarte w Statucie ZHP.

Elementem, który zawsze pokrywał się w całości z pozostałymi zapisami była Misja ZHP. Ponieważ wyznacza ona kierunek działania ZHP powinna wykazywać się spójnością z jego katalogiem postaw. Potwierdzenie tego poprzez analizę dokumentów jest bardzo pozytywnym wynikiem i pokazuje poprawność sformułowania Misji ZHP.

Kolejnym zapisem, posiadającym duże pokrycie z pozostałymi dokumentami były Podstawy wychowawcze. Jednak konkretnym sformułowaniem, które pokrywało się z największą liczbą innych stwierdzeń jest „Stwarzanie warunków do społecznego rozwoju człowieka”, pochodzące z celów wychowawczych ZHP ujętych w Statucie.

Grupą, która najmniej pokrywała się z pozostałymi zapisami były jednak cele wychowawcze (ujęte w paragrafie 3 Statutu ZHP). Elementem, który zyskał najniższy wynik było sformułowanie „Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do tolerancji”.

W badaniu tym stworzono tabele, w której każdej wzajemnej relacji między sformułowaniami (występowaniu wspólnych elementów) przypisano wartość „1”.

W drugim etapie prac każdemu wspólnemu elementowi nadano roboczą nazwę postawy, jaką reprezentuje. Nazwy były nadawane na dwa sposoby:

1. Dla każdego z tak powstałych „skrzyżowań” nadano indywidualną nazwę, bez jakiegokolwiek wcześniejszego kontekstu.
2. Analizując „skrzyżowania” wybierano dokument, w kontekście którego je czytano. Na przykład, gdy „skrzyżowania” czytano w kontekście Podstaw Wychowawczych, skrzyżowania mówiące o miłości ojczyzny nazywano „patriotyzmem”, od sformułowania „Harcercz powinien być patriotą”.

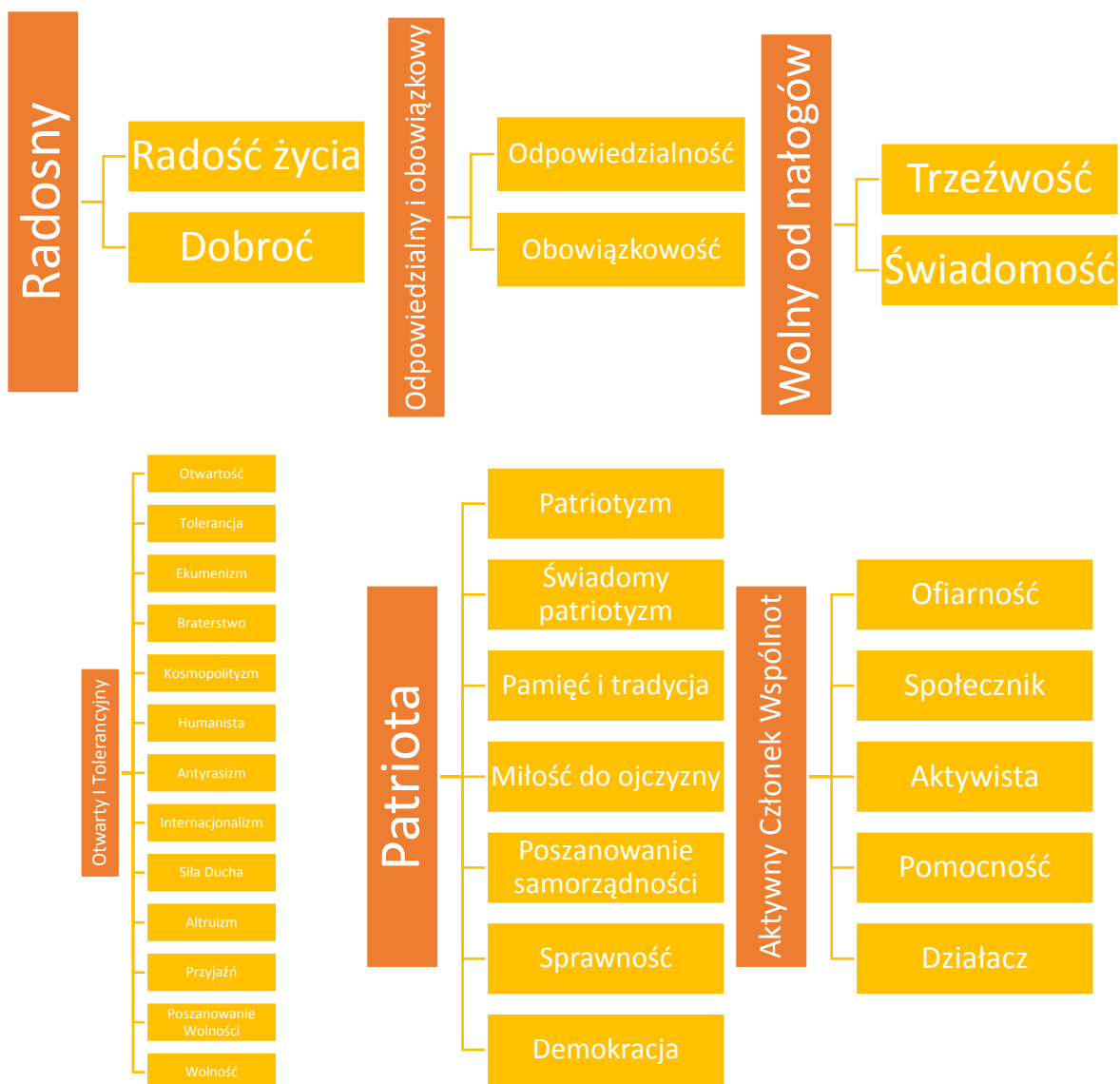
W takiej analizie powstała następująca lista „skrzyżowań”:

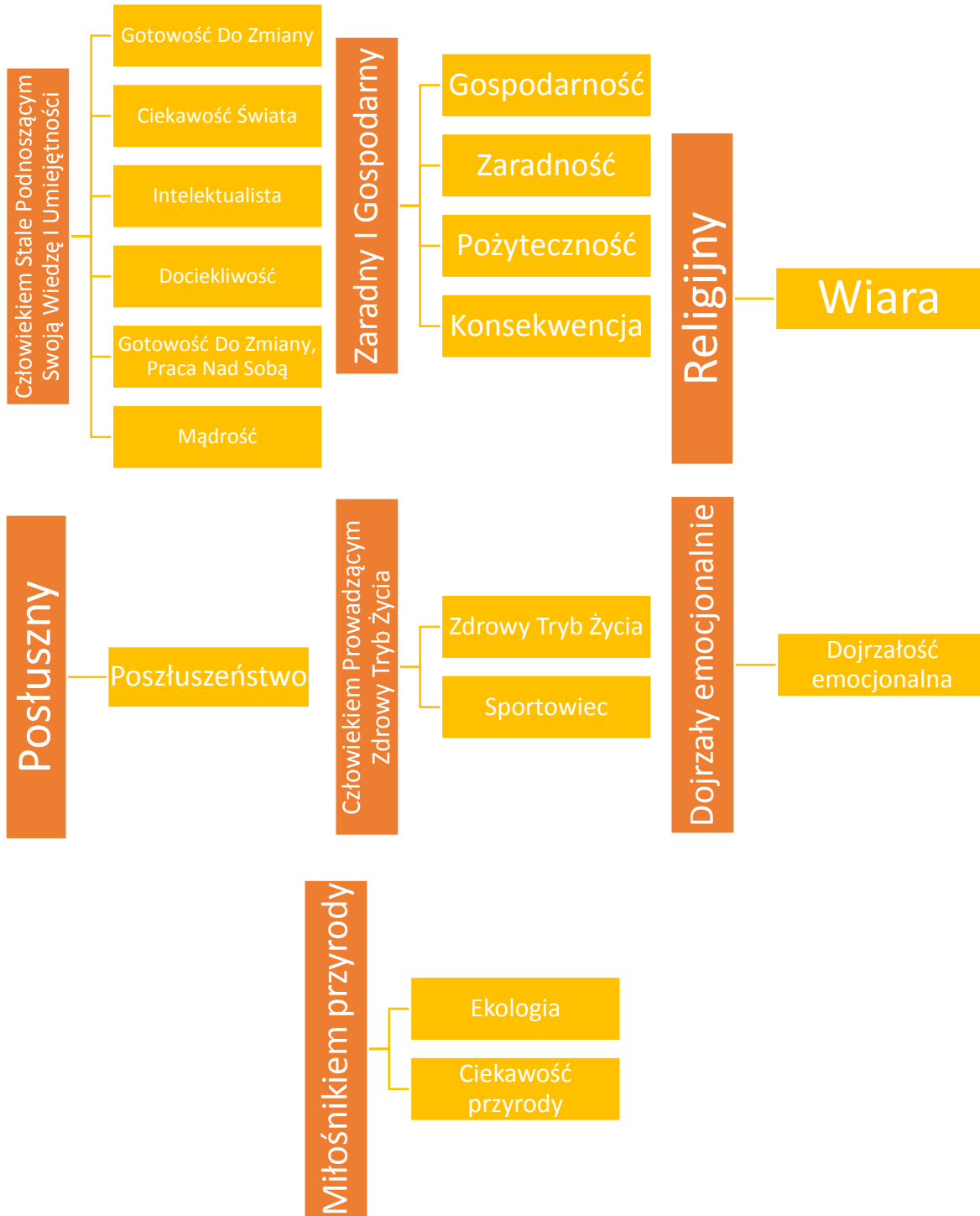
¹ Zespół ds. wychowania w ZHP i Harcerski Instytut Badawczy opracowywali opisywane badanie przed 39. Nadzwyczajnym Zjazdem ZHP, czyli przed zmianą Prawa Harcerskiego.

Wartość	Liczba wystąpień
Patriotyzm	174
Społecznik	133
Otwartość	99
Odpowiedzialność	91
Gotowość do zmiany	44
Trzeźwość	34
Dojrzałość duchowa	33
Honorowość	32
Obowiązkowość	30
Uczciwość	26
Aktywista	26
Ciekawość świata	24
Prawdomówność	23
Zdrowy tryb życia	22
Tolerancyjność	22
Dojrzałość emocjonalna	21
Wiara	19
Ekumenizm	19
Ekologia	18
Radość życia	18
Braterstwo	16
Dobroć	15
Bycie pomocnym	14
Sprawiedliwość	14
Ciekawość przyrody	14
Przyjaźń	18
Poszanowanie samorządności	12
Kosmopolityzm	11
Gospodarność	11
Intelektualista	10
Poszanowanie wolności	10
Posłuszeństwo	10

Sprawność	10
Poszanowanie demokracji	9
Humanista	9
Antyryszm	8
Zaradność	8
Internacjonalizm	8
Demokracja	7
Pożyteczność	6
Siła ducha	6
Prawość	4
Dzielność	3
Dociekliwość	2
Gotowość do zmiany, praca nad sobą	2
Altruizm	2
Świadomy patriotyzm	1
Mądrość	1
Działacz	1
Dojrzałość	1
Konsekwencja	1
Pamięć i tradycja	1
Ofiarność	1
Miłość do ojczyzny	1
Sportowiec	1
Świadomość	1
Wolność	1

Zebrane skrzyżowania połączone ze sobą w następujący sposób:

Tak powstała lista została zagregowana przez Zespół ds. wychowania w ZHP do następujących postaw:

Postawa (Harczerz powinien być...)	Liczba wystąpień
Otwarty i tolerancyjny	229
Patriotą	208
Aktywnym członkiem wspólnot	192
Odpowiedzialny i obowiązkowy	121
Honorowy	113
Człowiekiem stale podnoszącym swoją wiedzę i umiejętności	82
Wolny od nałogów	49
Radosny	33
Miłośnikiem przyrody	18
Zaradny i gospodarny	35
Człowiekiem prowadzącym zdrowy tryb życia	23
Dojrzały emocjonalnie	0
Religijny	19
Posłuszny	10

Przeprowadzona analiza pokazuje, że postawami, na który największy nacisk kładą zapisy formalne ZHP są **otwartość i tolerancyjność, patriotyzm oraz aktywność we wspólnotach.**

Tworzenie „skrzyżowań” i wyodrębnianie postaw było oparte o konkretne cytaty z zapisów formalnych. W trakcie pracy nad zagregowaniem katalogu postaw Zespół dopisał cytaty z analizowanych zapisów formalnych tworząc następującą tabelę:

Poniższy zbiór postaw stanowi możliwie najbardziej wierne odzwierciedlenie zawartości najważniejszych dokumentów wewnętrznych ZHP w tej materii. Nazwy postaw zostały sformułowane na podstawie cytatów pochodzących z PiPH, OiPZ, Statutu i Podstaw Wychowawczych. Jeśli tylko było to możliwe synonimiczne lub bliskoznaczne określenia były łączone. W sytuacjach kiedy poszczególne punkty/akapity zdecydowano się rozbić na mniejsze fragmenty i przyporządkować do różnych postaw „wyciągnięte części” oznaczono szarym kolorem. Podstawą do łączenia lub dzielenia punktów/akapitów było doprowadzenie do stworzenia klarownych postaw, wzajemnie się ze sobą nie pokrywających.

Postawa (Harcerz powinien być:)	Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	Obietnica i Prawo Zucha	Statut ZHP	Podstawy wychowawcze ZHP
Patriotą	Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.	Zuch kocha Boga i Polskę.	Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.	<p>Powinien być patriotą - znać swoje korzenie i historię swojego kraju, szanować je i umiejętnie z nich czerpać. Powinien mieć świadomość tego, co jest jego ojczyzną, bo żeby kogoś kochać - trzeba go znać. Powinien wiedzieć, z jakich polskich osiągnięć, wydarzeń, rodaków może być dumny. Patrzeć w przyszłość z odwagą. Nie zapominać o tym, co było, ale nie żyć przeszłością. Na co dzień swój patriotyzm powinien realizować przede wszystkim przez odpowiedzialną postawę obywatela.</p> <p>Powinien być świadomym obywatelem, czyli aktywnym uczestnikiem społeczności, do której należy. Nie zaniedbywać żadnej dziedziny życia. Ustalać właściwe priorytety, mieć świadomość swoich możliwości i przekładać je na pełnienie różnych ról. Znać swoje prawa i obowiązki wobec kraju i świadomie z nich korzystać, szanując demokrację, w tym demokratycznie wybrane władze.</p>
Aktywnym członkiem wspólnot	<p>Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.</p> <p>Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.</p> <p>Harcerz jest oszczędny i ofiarny.</p>		Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, duchowego, społecznego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.	<p>Powinien być aktywnym członkiem wspólnot - lokalnej, rodzinnej, uczelnianej, szkolnej, zawodowej itd., umiejętnie godzić i równoważyć obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Nie zaniedbywać żadnej dziedziny życia. Ustalać właściwe priorytety, mieć świadomość swoich możliwości i przekładać je na pełnienie różnych ról. Powinien wcielać w czyn ideę służby.</p> <p>Powinien być świadomym obywatelem, czyli</p>

				<p>aktywnym uczestnikiem społeczności, do której należy. Umieć pracować w zespole, podejmować wyzwania, inicjować działania, realizować cele, wykazywać się chęcią działania. Znać swoje prawa i obowiązki wobec kraju i świadomie z nich korzystać, szanując demokrację, w tym demokratycznie wybrane władze.</p> <p>Powinien być dzielny i zaradny, umieć radzić sobie w każdej sytuacji, być kreatywnym, umieć znaleźć pomoc w sytuacjach trudnych, dobrze gospodarować czasem, pieniędzmi, sprzętem. Być przedsiębiorczym, chcieć pozostawić świat lepszym niż go zastał.</p>
Otwarty i tolerancyjny	Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.	Wszystkim jest z zuchem dobrze.	<p>Stwarzanie warunków do nawiązywania i utrwalania silnych więzi międzyludzkich ponad podziałami rasowymi, narodowościowymi i wyznaniowymi.</p> <p>Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.</p>	<p>Powinien być człowiekiem otwartym i radosnym, pozytywnie podchodzącym do siebie, do drugiego człowieka, do świata, człowiekiem który nie wznosi barier, tylko buduje mosty. Ma zaufanie do ludzi. Umie słuchać, jest wrażliwy na piękno i na drugiego człowieka, umie i chce uczyć się od innych. Powinien być otwarty na różne problemy, zagadnienia. Wprowadzać w czyn ideę braterstwa. Być obywatelem świata - mieć horyzonty szersze niż granice kraju czy kultur, szanować innych ludzi i ich odmienność.</p>
Radosny	Harcerz jest zawsze pogodny.			<p>Powinien być człowiekiem otwartym i radosnym, pozytywnie podchodzącym do siebie, do drugiego człowieka, do świata, człowiekiem który nie wznosi barier, tylko buduje mosty. Ma zaufanie do ludzi. Umie słuchać, jest wrażliwy na piękno i na drugiego człowieka, umie i chce uczyć się od innych. Powinien być otwarty na różne problemy, zagadnienia. Wprowadzać w czyn ideę braterstwa. Być obywatelem świata - mieć horyzonty szersze niż granice kraju czy kultur, szanować innych ludzi i ich odmienność.</p>

<p>Odpowiedzialny i obowiązkowy</p>	<p>Harcerz sumienie spełnia swoje obowiązki wynikające z Przymierzenia Harcerskiego.</p> <p>Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.</p>	<p>Zuch pamięta o swoich obowiązkach.</p> <p>Zuch mówi prawdę.</p>	<p>Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.</p>	<p>Powinien być człowiekiem odpowiedzialnym - za siebie, za rzetelne wykonywanie obowiązków, za własne decyzje, które podejmuje w sposób świadomy. Powinien brać odpowiedzialność za każde dane słowo. W sposób odpowiedzialny podchodzić do życia i współtworzyć wspólnoty.</p> <p>Powinien być aktywnym członkiem wspólnot - lokalnej, rodzinnej, uczelnianej, szkolnej, zawodowej itd., umiejętnie godzić i równoważyć obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Nie zaniedbywać żadnej dziedziny życia. Ustalać właściwe priorytety, mieć świadomość swoich możliwości i przekładać je na pełnienie różnych ról. Powinien wcielać w czyn ideę służby.</p>
<p>Człowiekiem stale podnoszącym swoją wiedzę i umiejętności</p>		<p>Zuch stara się być coraz lepszy.</p>	<p>Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.</p>	<p>Powinien być człowiekiem uczącym się, czyli gotowym na zmiany - stale poszukiwać rozwiązań i zadań, uczyć się (nie tylko na błędach), być ciekawym świata, poszukiwać i selekcjonować informacje, odnajdywać siebie w procesie zmian oraz chętnie zdobywać wiedzę i wykształcenie oraz doświadczenia. Powinien pracować nad sobą całe życie - planować swój rozwój, starać się być wszechstronnym, mieć pasję, odważnie podejmować wyzwania i konsekwentnie realizować cele. Powinien chcieć wiedzieć więcej niż wie i umieć więcej niż umie.</p>
<p>Religijny</p>	<p>Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.</p>	<p>Zuch kocha Boga i Polskę.</p>		
<p>Wolny od nałogów</p>	<p>Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.</p>		<p>Nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich nałogów.</p>	<p>Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym nałogom, mieć silną wolę.</p>

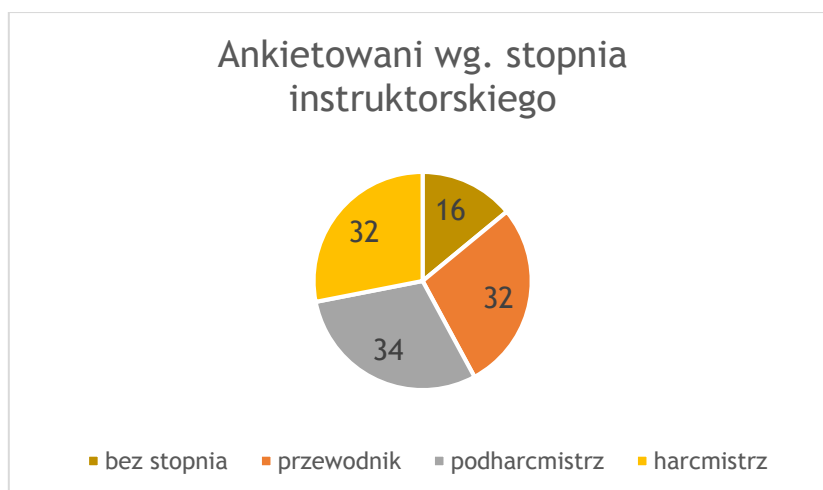
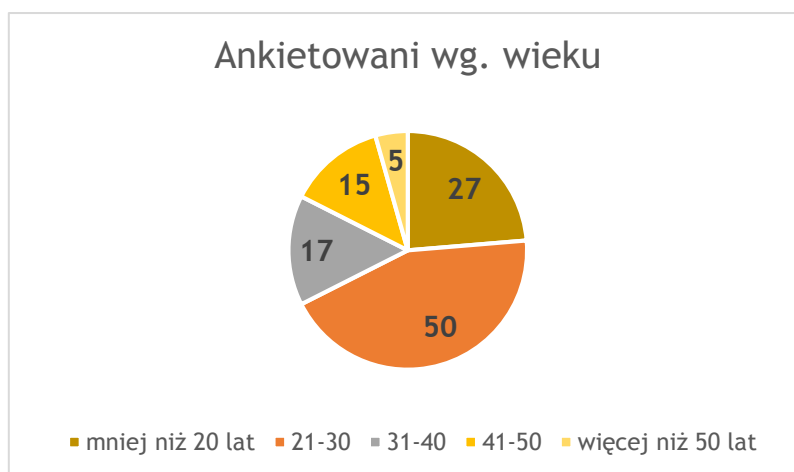
<p>Honorowy</p>	<p>Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.</p> <p>Harcerz postępuje po rycersku.</p> <p>Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.</p> <p>Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.</p>	<p>Obiecuje być dobrym zuchem, zawsze przestrzegać Prawa Zucha.</p>	<p>Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.</p> <p>Nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich nałogów.</p> <p>Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.</p>	<p>Powinien być prawy i uczciwy oraz żyć w zgodzie z zasadami (wynikającymi z wartości uniwersalnych, społecznych, Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego, wyznawanej religii), czyli być człowiekiem o ukształtowanym, uporządkowanym i stabilnym systemie wartości. Umieć odróżniać dobro od zła. Powinien mieć mocny charakter, konsekwentnie postępować zgodnie z przyjętymi zasadami, umieć poradzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych, nie przekraczając norm moralnych. Powinien poszukiwać autorytetów i sam stawać się autorytetem, cechować się wysoką kulturą osobistą, dbać o jakość życia.</p> <p>Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym nałogom, mieć silną wolę.</p>
<p>Posłuszny</p>	<p>Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.</p>			
<p>Zaradny i gospodarny</p>	<p>Harcerz jest oszczędny i ofiarny.</p>	<p>Zuch jest dzielny.</p>		<p>Powinien być dzielny i zaradny, umieć radzić sobie w każdej sytuacji, być kreatywnym, umieć znaleźć pomoc w sytuacjach trudnych, dobrze gospodarować czasem, pieniędzmi, sprzętem. Być przedsiębiorczym, chcieć pozostawić świat lepszym niż go zastał.</p>
<p>Człowiekiem prowadzącym zdrowy tryb życia</p>			<p>Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.</p>	<p>Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym nałogom, mieć silną wolę.</p>
<p>Dojrzały emocjonalnie</p>			<p>Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.</p>	

Miłośnikiem przyrody	Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.		Upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody, przeciwstawianie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą.	
-----------------------------	--	--	---	--

Tabela opracowana z uwzględnieniem zmian w Prawie Harcerskim po Zjeździe Nadzwyczajnym ZHP w dn. 7-9.04.2017 stanowi załącznik do opracowania.

Pożądane postawy według instruktorów ZHP - wyniki ankiety

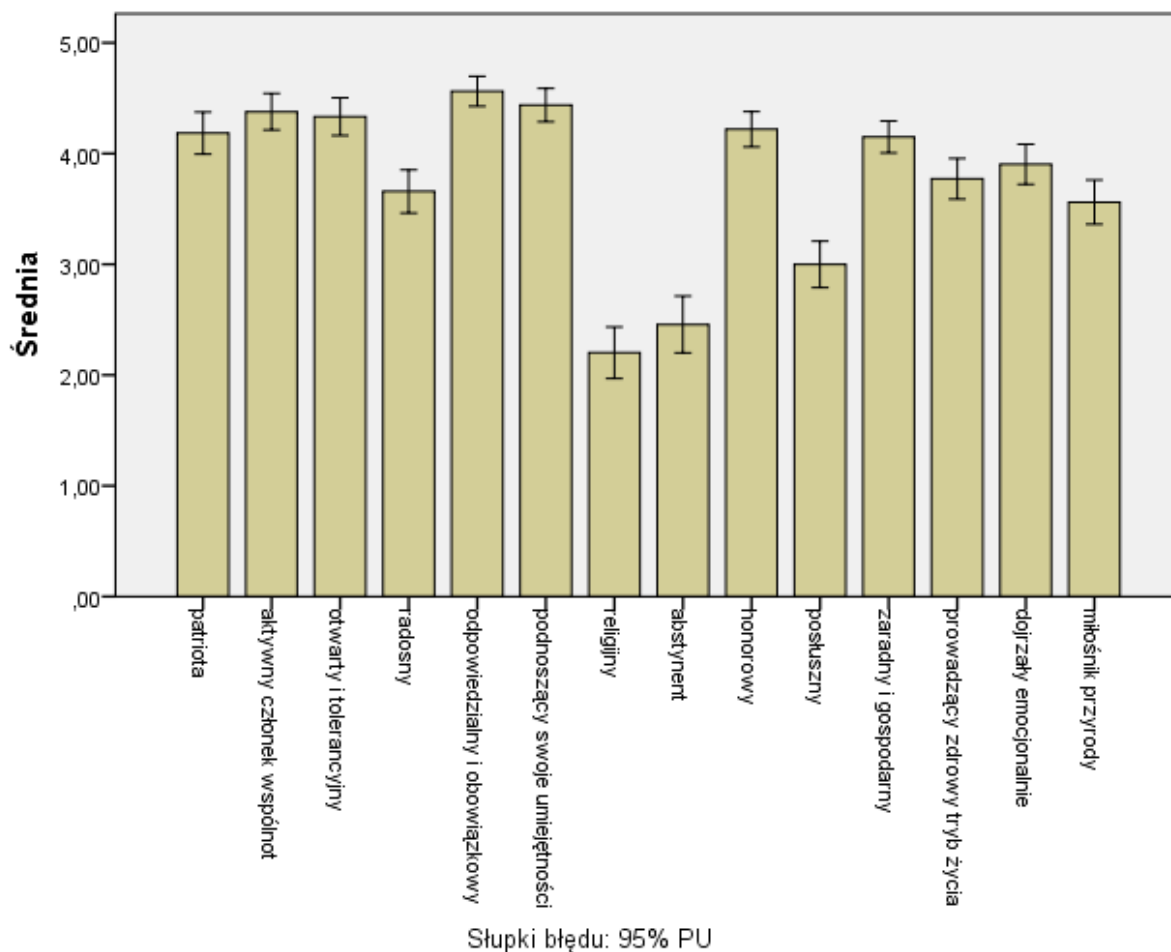
Wygenerowane w ten sposób przez Zespół listy posłużyły do stworzenia ankiety na temat postaw uznawanych przez instruktorów ZHP jako priorytetowe ~~na~~w najbliższym okresie strategicznym. W ankiecie wzięło udział 114 instruktorów. 27 w wieku młodszym niż 20 lat, 50 w wieku 21-30 lat, 17 w wieku 31-40 lat, 15 w wieku 41-50 lat i 5 w wieku starszym niż 50 lat. 16 z nich nie posiadało stopnia instruktorskiego, 32 było przewodnikami, 34 podharcistrzami, 32 harcmistrzami. Wszystkie chorągwie były reprezentowane w badaniu. Najwięcej osób (32) pochodziło z Chorągwi Stołecznej, najmniej (1) z Chorągwi Kieleckiej.

Przy każdej z wyodrębnionych postaw instruktorzy musieli określić, na ile priorytetowo powinniśmy się nimi zająć w nowym okresie strategicznym w skali od 1 (niski priorytet) do 5 (wysoki priorytet). Instruktor uzupełniający ankietę mógł każdej z postaw przypisać dowolną wartość, nie musiał ich układać w konkretnej hierarchii - mógł np. każdej ze wskazanych wartości przyznać 5 punktów. Wyniki ankiety posłużyły do przypisania wyodrębnionym postawom konkretnej liczby punktów odzwierciedlającej ich wagę dla współczesnego ZHP.

Poniższa tabela przedstawia wyniki ankiety w postaci rang, które zostały przypisane wynikom:

Postawa (Harczerz powinien być..)	
Odpowiedzialny i obowiązkowy	4
Podnoszący swoje umiejętności	4
Aktywny członek wspólnot	4
Otwarty i tolerancyjny	4
Honorowy	4
Patriota	4
Zaradny i gospodarny	4
Dojrzały emocjonalnie	4
Prowadzący zdrowy tryb życia	3
Radosny	3
Miłośnik przyrody	3
Posłuszny	2
Wolny od nałogów	1
Religijny	1

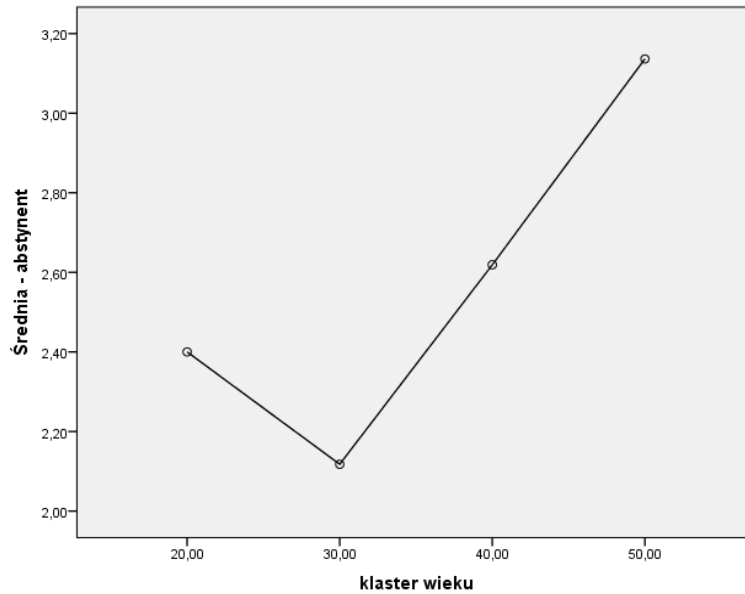

Wyniki ankiety - wykres rang

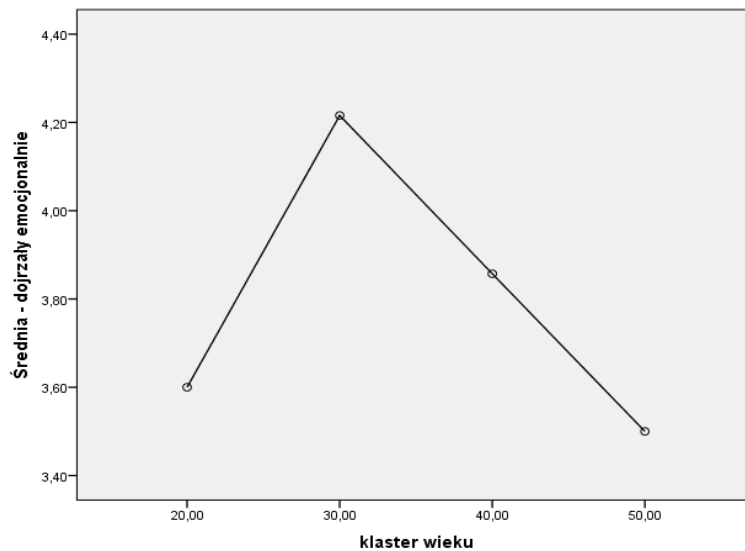
W ankiecie instruktorzy nie różnicowali wyraźnie postaw przedstawionych w pytaniach. Zdecydowana większość osiągnęła wyniki z przedziałami ufności nie pozwalającymi jednoznacznie wskazać hierarchii ich uszeregowania. Świadczy to o postrzeganiu większości z badanych postaw przez instruktorów ZHP jako priorytetowe w nadchodzącym okresie strategicznym w sposób prawie całkowicie jednolity.

Należy tutaj bardzo mocno podkreślić fakt, że pomimo dużej zgody co do wspólnej wagi postaw takich jak patriota czy zaradny, instruktorzy dość jednomyślnie umieścili postawy **posłuszny**, **wolny od nałogów** i **religijny** na końcu listy. Połowa ankietowanych przyznała postawie wolny od nałogów wartość 1 lub 2. Przy wspólnych rangach dla pozostałych wyników jest to bardzo wyraźne podkreślenie braku priorytetu dla tych postaw w nadchodzącym okresie strategicznym.

Zestawienia wygenerowane w ankiecie podzielono wg. płci, wieku i stopnia instruktorskiego i porównano ze sobą. Porównywane grupy nie wykazywały w większości istotnych różnic między sobą. Znaczące różnice zaobserwowano dla 2 postaw: dojrzały emocjonalnie i wolny od nałogów. W obu przypadkach grupa 20-30 latków odstawała od pozostałych badanych. **20-30 latkowie bardziej wskazywali na postawę dojrzały emocjonalnie i zdecydowanie mniej na postawę wolny od nałogów.**

Wyniki ankiety w podziale na grupy wiekowe - postawa wolny od nałogów (abstynent)

Wyniki ankiety w podziale na grupy wiekowe - postawa dojrzały emocjonalnie

Ciekawostką są też 2 różnice pojawiające się przy porównywaniu grup według płci - dla postaw otwarty i tolerancyjny oraz miłośnik przyrody występują istotne różnice między kobietami i mężczyznami. **W przypadku postawy otwarty i tolerancyjny kobiety bardziej zdecydowanie wskazują na nią w ankiecie, odwrotnie jest w przypadku postawy miłośnik przyrody.**

**KATALOG POSTAW PO ZMIANIE PRAWA HARCERSKIEGO DECYZJĄ ZJAZDU
NADZWYCZAJNEGO Z KWIETNIA 2017 ROKU**

Poniższy zbiór postaw stanowi możliwie najbardziej wierne odzwierciedlenie zawartości najważniejszych dokumentów wewnętrznych ZHP w tej materii. Nazwy postaw zostały sformułowane na podstawie cytatów pochodzących z PiPH, OiPZ, Statutu i Podstaw Wychowawczych. Jeśli tylko było to możliwe synonimiczne lub bliskoznaczne określenia były łączone. W sytuacjach kiedy poszczególne punkty/akapity zdecydowano się rozbić na mniejsze fragmenty i przyporządkować do różnych postaw „wyciągnięte części” oznaczono szarym kolorem. Podstawą do łączenia lub dzielenia punktów/akapitów było doprowadzenie do stworzenia klarownych postaw, wzajemnie się ze sobą nie pokrywających.

Cecha (Harcercz powinien być:)	Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	Obietnica i Prawo Zucha	Statut ZHP	Podstawy wychowawcze ZHP
Otwarty i tolerancyjny	Harcercz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.	Wszystkim jest z zuchem dobrze.	Stwarzanie warunków do nawiązywania i utrwalania silnych więzi międzyludzkich ponad podziałami rasowymi, narodowościowymi i wyznaniowymi. Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.	Powinien być człowiekiem otwartym i radosnym , pozytywnie podchodzącym do siebie, do drugiego człowieka, do świata, człowiekiem który nie wznosi barier, tylko buduje mosty. Ma zaufanie do ludzi. Umie słuchać, jest wrażliwy na piękno i na drugiego człowieka, umie i chce uczyć się od innych. Powinien być otwarty na różne problemy, zagadnienia. Wprowadzać w czyn ideę braterstwa. Być obywatelem świata - mieć horyzonty szersze niż granice kraju czy kultur, szanować innych ludzi i ich odmienność.
Patriotą	Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być postuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.	Zuch kocha Boga i Polskę.	Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.	Powinien być patriotą - znać swoje korzenie i historię swojego kraju, szanować je i umiejętnie z nich czerpać. Powinien mieć świadomość tego, co jest jego ojczyzną, bo żeby kogoś kochać - trzeba go znać. Powinien wiedzieć, z jakich polskich osiągnięć, wydarzeń, rodaków może być dumny. Patrzeć w przyszłość z odwagą. Nie zapominać o tym, co było, ale nie żyć przeszłością. Na co dzień swój patriotyzm powinien realizować przede wszystkim przez odpowiedzialną postawę obywatela. Powinien być świadomym obywatelem , czyli aktywnym uczestnikiem społeczności, do której należy. Nie

				<p>zaniedbywać żadnej dziedziny życia. Ustalać właściwe priorytety, mieć świadomość swoich możliwości i przekładać je na pełnienie różnych ról. Znać swoje prawa i obowiązki wobec kraju i świadomie z nich korzystać, szanując demokrację, w tym demokratycznie wybrane władze.</p>
Aktywnym członkiem wspólnot	<p>Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.</p> <p>Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.</p> <p>Harcerz jest oszczędny i ofiarny.</p>		<p>Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.</p>	<p>Powinien być aktywnym członkiem wspólnot - lokalnej, rodzinnej, uczelnianej, szkolnej, zawodowej itd., umiejętnie godzić i równoważyć obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Nie zaniedbywać żadnej dziedziny życia. Ustalać właściwe priorytety, mieć świadomość swoich możliwości i przekładać je na pełnienie różnych ról. Powinien wcielać w czyn ideę służby.</p> <p>Powinien być świadomym obywatelem, czyli aktywnym uczestnikiem społeczności, do której należy. Umieć pracować w zespole, podejmować wyzwania, inicjować działania, realizować cele, wykazywać się chęcią działania. Znać swoje prawa i obowiązki wobec kraju i świadomie z nich korzystać, szanując demokrację, w tym demokratycznie wybrane władze.</p> <p>Powinien być dzielny i zaradny, umieć radzić sobie w każdej sytuacji, być kreatywnym, umieć znaleźć pomoc w sytuacjach trudnych, dobrze gospodarować czasem, pieniędzmi, sprzętem. Być przedsiębiorczym, chcieć pozostawić świat lepszym niż go zastał.</p>
Odpowiedzialny i obowiązkowy	<p>Harcerz sumienie spełnia swoje obowiązki wynikające z Przyrzeczenia Harcerskiego.</p> <p>Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.</p>	<p>Zuch pamięta o swoich obowiązkach.</p> <p>Zuch mówi prawdę.</p>	<p>Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.</p>	<p>Powinien być człowiekiem odpowiedzialnym - za siebie, za rzetelne wykonywanie obowiązków, za własne decyzje, które podejmuje w sposób świadomy. Powinien brać odpowiedzialność za każde dane słowo. W sposób odpowiedzialny podchodzić do życia i współtworzyć wspólnoty.</p> <p>Powinien być aktywnym członkiem wspólnot - lokalnej, rodzinnej, uczelnianej, szkolnej, zawodowej itd., umiejętnie godzić i równoważyć obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Nie zaniedbywać żadnej dziedziny życia. Ustalać właściwe priorytety, mieć świadomość swoich możliwości i przekładać je na pełnienie różnych ról. Powinien wcielać w czyn ideę służby.</p>

<p style="text-align: center;">Honorowy</p>	<p>Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.</p> <p>Harcerz postępuje po rycersku.</p> <p>Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.</p> <p>Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.</p>	<p>Obiecuję być dobrym zuchem, zawsze przestrzegać Prawa Zucha.</p>	<p>Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.</p> <p>Nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich natógów.</p> <p>Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.</p>	<p>Powinien być prawy i uczciwy oraz żyć w zgodzie z zasadami (wynikającymi z wartości uniwersalnych, społecznych, Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego, wyznawanej religii), czyli być człowiekiem o ukształtowanym, uporządkowanym i stabilnym systemie wartości. Umieć odróżniać dobro od zła. Powinien mieć mocny charakter, konsekwentnie postępować zgodnie z przyjętymi zasadami, umieć poradzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych, nie przekraczając norm moralnych. Powinien poszukiwać autorytetów i sam stawać się autorytetem, cechować się wysoką kulturą osobistą, dbać o jakość życia.</p> <p>Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym natógom, mieć silną wolę.</p>
<p style="text-align: center;">Człowiekiem pracującym nad sobą</p>	<p>Harcerz pracuje nad sobą, jest czysty w myśli, mowie i uczynkach; jest wolny od natógów.</p>	<p>Zuch stara się być coraz lepszy.</p>	<p>Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.</p>	<p>Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym natógom, mieć silną wolę.</p> <p>Powinien być człowiekiem uczącym się, czyli gotowym na zmiany - stale poszukiwać rozwiązań i zadań, uczyć się (nie tylko na błędach), być ciekawym świata, poszukiwać i selekcjonować informacje, odnajdywać siebie w procesie zmian oraz chętnie zdobywać wiedzę i wykształcenie oraz doświadczenia. Powinien pracować nad sobą całe życie - planować swój rozwój, starać się być wszechstronnym, mieć pasję, odważnie podejmować wyzwania i konsekwentnie realizować cele. Powinien chcieć wiedzieć więcej niż wie i umieć więcej niż umie.</p>
<p style="text-align: center;">Wolny od natógów</p>	<p>Harcerz pracuje nad sobą, jest czysty w myśli, mowie i uczynkach; jest wolny od natógów.</p>		<p>Nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich natógów.</p>	<p>Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym natógom, mieć silną wolę.</p>

Pogodny	Harcerz jest zawsze pogodny.			Powinien być człowiekiem otwartym i radosnym , pozytywnie podchodzącym do siebie, do drugiego człowieka, do świata , człowiekiem który nie wznosi barier, tylko buduje mosty. Ma zaufanie do ludzi. Umie słuchać, jest wrażliwy na piękno i na drugiego człowieka, umie i chce uczyć się od innych. Powinien być otwarty na różne problemy, zagadnienia. Wprowadzać w czyn ideę braterstwa. Być obywatelem świata - mieć horyzonty szersze niż granice kraju czy kultur, szanować innych ludzi i ich odmierność.
Miłośnikiem przyrody	Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.		Upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody, przeciwstawianie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą.	
Zaradny i gospodarny	Harcerz jest oszczędny i ofiarny.	Zuch jest dzielny.		Powinien być dzielny i zaradny , umieć radzić sobie w każdej sytuacji, być kreatywnym, umieć znaleźć pomoc w sytuacjach trudnych, dobrze gospodarować czasem, pieniędzmi, sprzętem. Być przedsiębiorczym, chcieć pozostawić świat lepszym niż go zastał .
Religijny	Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być postuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.	Zuch kocha Boga i Polskę.		
Postuszny	Harcerz jest karny i postuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.			